

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ І ПРИКЛАДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

СОЦІОЛОГІЯ
Навчально-методичний посібник

Вінниця 2021 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні
Кафедри політології та
державного управління
Протокол № 11
Від «17» червня 2021 р.

Вінниця 2021 р.

ББК С5р30-21

Соціологія / Укладач: М.В. Примуш, Ю.В. Окуньовська: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. – 45 с.

Навчально-методичний посібник розроблено на основі програми по курсу соціології. Містить програму курсу, зміст семінарських занять, тематику контрольних робіт, есе, рефератів та доповідей, зміст тестових, творчих або практичних завдань, списки рекомендованої літератури, що може бути використана для підготовки до семінарських занять, модульної контрольної роботи, іспиту та для написання наукових статей, рефератів, доповідей.

Рецензенти:

Доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук Вінницького національного технічного університету В. О. Корнієнко

Доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса М. А. Польовий

ВСТУП

У навчально-методичному посібнику представлена програма викладання сучасного соціологічного знання, зі всіма його складнощами і тонкощами, класичними підходами та реальною практикою, яку диктують зміни третього тисячоліття в сфері дослідження суспільних та політичних процесів, праці, інформації, освіти, влади, релігії, культури тощо.

Об'єктивні цивілізаційні зміни й тенденції розвитку, характерні для світової спільноти в цілому і для України зокрема, складають підвалини сучасних трансформаційних змін як в соціології, так і у трансформаційних процесах в історії людства, що подарували нам два зовсім різні, й в той же час дуже схожих суспільства: індустріальне та інформаційне, яке зараз трансформується в освітнє суспільство. Названі трансформації стосуються й процесу викладання та засвоєння основ соціології, а саме її рівнів – теоретичного та емпіричного.

Запропонований курс «соціології» має на меті вирішення найактуальніших задач сучасної соціології, з однієї сторони надати здобувачам фундаментальні основи важливих соціологічних знань, а з іншої навчити їх уміннями та навичками з організації, підготовки й проведення конкретних соціологічних досліджень, як шляхом складання соціологічних програм, так й вміннями аналізу та конкретики визначення динамічних процесів у суспільстві.

При розробці навчально-методичного посібника автори максимально враховували всі вимоги стандарту вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Курс включає в себе: тему та зміст лекції, тематику семінарського заняття, тематику контрольних робіт, есе, рефератів та доповідей, примірники завдань, що можуть бути використані на модульних контрольних роботах (тестові, практичні та творчі завдання) й список літератури з теми.

Навчально-методичний посібник розроблено для здобувачів вищої освіти спеціальності 052 «Політологія».

Тема I. СОЦІОЛОГІЯ ЯК ОСОБЛИВА СУСПІЛЬНА НАУКА

Соціологія та її місце в системі сучасних наук. Місце соціології в системі наук. Погляди Е.Гідденгса. Соціологія вчора й сьогодні. Навіщо необхідно вивчати соціологію?

Предмет, структура та метод соціології. Що таке соціальне? Суспільство як цілісна реальність. Об'єкт та предмет соціології. Категорії соціології. Структура соціології. Соціальні закони. Метод соціології. Емпірична і теоретична соціологія. Напрями теоретичної соціології. Єдність і взаємодія теоретичної та прикладної соціології. Теорії соціології.

Функції соціології. Теоретична, описова, інформаційна, прогностична, пізнавальна, емпірична, прикладна, виховна, управлінська, критична, гуманістична, охоронна, практична, інструментальна, регулятивна, організаційно-технологічна, соціального проектування і конструювання.

Взаємовідносини соціології та інших суспільних наук. Соціологія і соціальна філософія. Соціологія і історія. Соціологія і політологія. Соціологія, економіка й зв'язок з іншими науками.

План семінарського заняття

1. Соціологія в системі суспільних і гуманітарних наук.
2. Предмет, структура і метод соціології
3. Функції соціології
4. Зв'язок соціології з іншими науками.

Тематика контрольних робіт, есе, рефератів та доповідей

1. Суспільство і соціологія.
2. Категорії та поняття в соціології.
3. Основні риси, що характеризують специфіку соціального.
4. Місце соціолога в суспільному реформуванні українського суспільства.

Тестові, творчі або практичні завдання

Відомо, що соціологія має зв'язок майже з усім спектром гуманітарних наук, враховуючи це, визначте:

- які детермінанти та категорії зв'язують соціологію з іншими гуманітарними науками;
- які наукові категорії та поняття соціології подарувала іншим гуманітарним наукам, а які запозичила?

Література

1. Гіденс Е. Соціологія. Пер. з англ. К., 1999. 726 с.
2. Маковецький А.М. Соціологія. Чернівці, 2000. 645 с.
3. Городяненко В. Соціологія. К. 2002. 291 с.
4. Соціологія : Підруч. для вузів / За ред. В. Г. Городяненка. 3-тє вид., перероб. та допов. К.: Академія, 2008. 544 с.
5. Печі В. Соціологія: терміни, поняття, персоналії, навчальний словник-довідник. Львів, 2002. 480 с.

Тема II. СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ СОЦІОЛОГІЇ

О. Конт та Г. Спенсер — основоположники соціології. Соціологія О.Конта. Закон трьох стадій: теологічної, метафізичної й наукової. Дві частини соціології: соціальна статика й соціальна динаміка. Соціологія Г.Спенсера. Класифікація суспільств за Г.Спенсером.

Соціологія марксизму. Соціологічне вчення К.Маркса й Ф.Енгельса. Розуміння суспільств. Соціологія й соціальна реальність. Теорія соціального розвитку. Конфліктологічний напрямок у соціології. Створення теорії соціальної стратифікації. Тлумачення К.Марком положення про особистість як суб'єкту суспільних відносин.

Соціологічна думка в Росії. М.Я. Данилевський засновник антиеволюціоністської концепції історичного розвитку. Географічний напрямок

у російській соціології Л.І. Мечникова. Соціологічні знання П.Л.Лаврова, М.К.Михайловського, М.І.Карєєва (психологічний напрямок), М.М.Ковалевського (плюралістичний, багатофакторний напрямок) та Г.В.Плеханова і В.І.Леніна (марксистський, діалектично-матеріальний напрямок).

Головні парадигми і напрямки сучасної соціології. Особливості сучасного етапу розвитку соціології. Емпірична соціологія. Структурний функціоналізм. Соціологія конфлікту. Символічний інтеракціонізм, феноменологія й етнометодологія. Інтегральна соціологія на шляху до єдності.

План семінарського заняття

1. Засновники соціологи.
2. Значення і недоліки соціології марксизму.
3. Особливості і напрями соціологічної думки в Росії.
4. Основні парадигми сучасної соціології, їх специфіка.

Тематика контрольних робіт, есе, рефератів та доповідей

1. К.Маркс і соціологія ХХ ст.
2. Соціологічні погляди М.М.Ковалевського.
3. Основні досягнення емпіричної соціології ХХ ст.
4. Новітні тенденції в розвитку соціології 80-90-х рр.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Які стадії розвитку науки виділяє О.Конт у законах соціології?
 - а). теологічна;
 - б). наукова;
 - в). релігійна;
 - г). математична.
2. На які частини О.Конт розділяє соціологію?
 - а). наукову;
 - б). статичну;
 - в). активну;
 - г). динаміку.
3. Назвіть складові елементи класифікації суспільств Г.Спенсера.
4. Що, за К.Марксом, виступає конфліктом в суспільстві?
 - а). приватна власність;
 - б). соціальна нерівність;
 - в). етнічність;
 - г). солідарність.
5. Які напрямки соціологію виділяються на сучасному етапі її розвитку?
 - а). феноменологія;
 - б). еволюціонізм;
 - в). біхевіоризм;
 - г). етнометодологія.

Література

1. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки. К., 2004. 688 с.

2. Городяненко В. Соціологія. К. 2002. 291 с.
3. Лапан Т. Історія соціології. Л.;ВЦ ЛНУ, 2007. 236 с.
4. Лукашевич М., Ткленков М. Соціологія: Загальний курс. К., 2006. 456 с.
5. Маковецький А.М. Соціологія. Чернівці, 2000. 645 с.
6. Соціологія : Підруч. для вузів / За ред. В. Г. Городяненка. 3-тє вид., перероб. та допов. К.: Академія, 2008. 544 с.

Тема III. ПСИХОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА В СОЦІОЛОГІЇ КІНЦЯ XIX - ПОЧАТКУ XX СТ.: ПСИХОЛОГІЗМ ПРОТИ НАТУРАЛІЗМУ

Психологічні концепції в західноєвропейській соціології. Г.Тард – засновник соціальної психології. Позитивістська ідея закономірності розвитку соціальних процесів. Логічні та позалогічні закони соціології. Два методи соціології по Г.Тарду: археологічний і статистичний. Розробка Г.Тардом проблеми «психології натовпу».

Еволюційно-психологічний напрямок в американській соціології. Л.Ф.Уорд засновник психологічного еволюціонізму в американській соціології. Л.Ф.Уорд й соціальна еволюція Ф.Гіддінгса. Почуття як фактор соціального розвитку. Відношення Л.Ф.Уорда до соціалізму. Погляди Ф.Гіддінгса. Фактори соціальної інтеграції індивідуальних побажань. Соціальна структура суспільства по Ф.Гіддінгсу. Місце Ч.Кулі в розвитку психологічної концепції соціології.

План семінарського заняття

1. Психологічні концепції у соціології.
2. Психологічний еволюціонізм Л.Ф.Уорда.
3. Погляди Ф. Гіддінгса і Ч.Кулі на розвиток суспільства.

Тематика контрольних робіт, есе, рефератів та доповідей

1. Суспільна думка і натовп за Г.Тардом.
2. Психологічний підхід до досліджень суспільства Ф.Гіддінгса.
3. Первинна група — основа формування ідеалів (Ч.Кулі).

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Які закони соціології виділяються у психологічній парадигмі?
 - а). логічні;
 - б). нелогічні;
 - в). доказові;
 - г). недоказові.
2. Які методи соціології виділяє Г.Тард?
 - а). історичні;
 - б). археологічні;
 - в). динамічні;
 - г). статистичні.
3. Який характер за Г.Тардом має натовп?
 - а). масовий;
 - б). ідейний;
 - в). політичний;

г). ірраціональний.

4.Що, за Л.Уордом виступає фактором соціального розвитку?

- а). політика;
- б). мистецтво;
- в). почуття;
- г). воля.

5.Які процеси Ф.Гідденс бачив у соціальному розвитку?

- а). почуттєві;
- б). системні;
- в). психічні;
- г). вольові.

Література

1. Гідденс Е. Соціологія. – К.: Основи, 1999. 726 с.
2. Історія соціології: навчальний посібник / За ред. І.П. Руценка. Х.: ТОВ «Планета-Прінт», 2017. 442 с.
3. Соціологія : навч. посібник для здобувач. вищ. юрид. освіти / Р.І. Амірова, Ю.В. Візниця, І.В. Грабовець та ін. Дніпро : ДДУВС, 2018. 176 с.
4. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. К.: Наукова думка, 1995. 223 с.
5. Щербина В.В. Постмодерністська спрямованість класичної соціології // Грані. Дніпропетровськ: ДДУ. 2010. № 4 (72). С. 121-126. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Grani/2010_4/S-8.pdf.

Тема IV. АНТИПОЗИТИВІЗМ В СОЦІОЛОГІЇ І ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОЇ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ

Джерела німецької соціології. Ф.Тьонніс. Філософське тлумачення антипозитивістської тенденції в Німеччині. В.Дільтей та його погляди на соціологію. В.Віндельбанд і Г.Ріккерт представники баденської школи неокантіанства. Загальна соціологія Ф.Тьонніса. Соціологічній інструментарій Ф.Тьонніса.

Формальна соціологія Г.Зіммеля. Зв'язок зіммелевського «естетизму» й соціології. Розуміння суспільства по Г.Зіммелю. Класифікація форм соціального життя: соціальні процеси, соціальні типи, моделі розвитку. Ігрові форми. Методологічні проблеми соціологічного пізнання. Взаємовідношення індивідууму і суспільства у процесі історичного розвитку. Формальна соціологія Г.Зіммеля. Культура і принципи філософії життя. Інтерпретація творчості по Г.Зіммелю. Характеристика культуро-історичних вехів.

План семінарського заняття

1. Витоки німецької філософії.
2. Соціологія Ф. Тьонніса.
3. Формальна соціологія Г. Зіммеля.

Тематика контрольних робіт, рефератів та доповідей

1. Німецька соціологічна школа.

2. Внесок Ф. Тьонніса у розвиток соціології.
3. Конфлікт сучасної культури за Г. Зіммелем.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Представниками якої школи були В.Віндельбанд та Г.Ріккерт?
 - а). позитивізму;
 - б). психологізму;
 - в). естетизму;
 - г). неокантіанства.
2. Яку наукову категорію запровадив Г.Зіммель у соціології?
 - а). біологізм;
 - б). соціологізм;
 - в). естетизм;
 - г). соціальна логіка.
3. Які форми соціального життя не виділяв Г.Зіммель?
 - а). соціальних процесів;
 - б). соціальної культури;
 - в). соціальних типів;
 - г). моделей розвитку.
4. Яку сферу життя Г.Зіммель включав до принципів філософського життя?
 - а). культурну;
 - б). творчу;
 - в). практичну;
 - г). розумову.
5. Яка категорія розумової діяльності людини стала центром концепції Г.Зіммеля?
 - а). політична;
 - б). культурна;
 - в). логічна; г). творча.

Література

1. Танчин І.З. Соціологія: Навчальний посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. К.: Знання, 2007. 351 с.
2. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. 3-тє вид., переробл. і доп. К.: Знання, 2008. 351 с.
3. Черниш Н.Й. Соціологія: підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2009. С. 18-35.
4. Черниш Н. Соціологія: Курс лекцій. Львів: Кальварія, 2003. 544 с.
5. Юрій М.Ф. Соціологія: підручник. К.: Кондор, 2007. 288 с.

Тема V. ТЕОРІЯ «СОЦІАЛЬНОЇ ДІЇ» М.ВЕБЕРА

Методологія соціологічного пізнання М.Вебера. Період становлення теоретичних переконань М.Вебера. Логіка понять. Завдання соціології. Значимість цінностей. Цінності наукові й практичні.

Теорія «соціальної дії». Роль ідеального типу в соціології. Види соціальної діяльності: ціле раціональна, ціннісно-раціональна, афективна, традиційна. Поняття «раціоналізації». Витоки сучасного західноєвропейського

капіталізму. Протестантська етика. Уявлення про капіталізм М.Вебера та К.Маркса.

Політична соціологія М. Вебера. Типи легітимності панування. Рациональність у розумінні М.Вебера. Значення плебісциту. Політична економія в розумінні М.Вебера.

Релігія в соціологічній концепції М.Вебера. Два етапи в соціології розвитку релігії М.Вебера. Дослідження наявних структурних форм й типів релігії. Аналіз конфуціанства. Індивідуалістична подoba світових релігійно-етичних систем. Класифікація релігій. Поняття «розуму» й «добра». Значення протестантизму для капіталістичного розвитку країн Заходу.

План семінарського заняття

1. Методологія соціологічного пізнання М. Вебера. Теорія «соціальної дії».
2. Політична соціологія М. Вебера.
3. Релігія в соціологічній концепції М.Вебера.

Тематика контрольних робіт, рефератів та доповідей

1. М.Вебер і веберівський Ренесанс.
2. Образ суспільства у М.Вебера.
3. Господарська етика світових релігій.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Види цінностей виділяв М.Вебер?
 - а). культурні;
 - б). наукові;
 - в). практичні;
 - г). протестантську етику.
2. Роль якого соціального типу М.Вебер досліджував в соціології?
 - а). ідеального;
 - б). логічного;
 - в). наукового;
 - г). практичного.
3. Значення якої громадської процедури М.Вебер досліджував в соціології?
 - а). політичних виборів;
 - б). волевиявлення громадян;
 - в). громадської ініціативи;
 - г). плебісциту.
4. Аналіз якої релігії посів центральне місце в соціології М.Вебера?
 - а). буддизму;
 - б). християнства;
 - в). конфуціанства;
 - г). протестантизму.
5. Які категорії входили до класифікації релігій М.Вебера?
 - а). честі;
 - б). розуму;
 - в). добра;
 - г). гідності.

Література

1. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім. О. Погорілий. – К.: Основи, 1998. 534 с.
2. Захарченко М. В. Історія соціології (від античності до початку ХХ ст.) / М. В.Захарченко, О. І. Погорілий К. : Либідь, 1993. С. 14–222.
3. Історія соціології: навчальний посібник / За ред. І.П. Руценка. Х.: ТОВ «Планета-Прінт», 2017. 442 с.
4. Пролеев С. Умови легітимаційного дискурсу та повсюдність примусу. Філософська думка. 2013. № 2. С. 5–59.
5. Шубін С.П. Політичний маркетинговий аналіз: метод, теорія, практика: Монографія. К.: Генеза, 2007. 112 с.

Тема VI. СОЦІОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТИВНИЙ АНАЛІЗ «СОЦІАЛЬНИХ ФАКТІВ» Е.ДЮРКГЕЙМ

Теоретичні і світоглядні підстави соціології Е. Дюркгейма. Теоретичні погляди Е.Дюркгейма крізь призму напрацювань його попередників. Вплив на Е.Дюркгейма біоорганічного напрямку в соціології. Структурно-функціональна сторона соціології Е.Дюркгейма. Порівняння ідей Е.Дюркгейма й К.Маркса. Дюркгеймівська концепція соціалізму.

«Соціологізм» Е.Дюркгейма як методологія наукового дослідження суспільства. Сенс поняття «соціологізм». Два початки людської природи. Соціальний реалізм. Методологічні принципи Е.Дюркгейма. Три сфери соціології. Еволюція поглядів Е.Дюркгейма.

Ідея соціальної солідарності. Два типи соціальної солідарності. Наявність соціальних проблем й конфліктів. «Коллективна свідомість» як джерело й регулятор соціального життя. Погляди Е.Дюркгейма на релігію.

До синтезу теорії й емпірії в соціологічному дослідженні. Структура суспільства й аналіз соціальних умов. Методологічна, моральна й соціальна проблема самогубств. Статистичні методи в соціології. Типологія самогубств: егоїстичне, альтруїстичне, анемічне. Наукове і практичне значення досліджень Е.Дюркгейма про самогубства.

План семінарського заняття

1. Теоретичні і світовідчуттєві основи соціології Е. Дюркгейма.
2. Соціологізм Е. Дюркгейма.
3. Ідея соціальної справедливості.
4. Синтез теорії та емпірії в соціологічному дослідженні.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Соціологічна концепція Е. Дюркгейма.
2. Індивід і суспільство як форма дихотомічних пар.
3. Самогубство як ознака змін у структурі суспільства.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. На який напрямок соціології вчинив вплив Е.Дюркгейм?

- а). позитивізм;
- б). біоорганізм;
- в). механіцизм;
- г). вірного немає.

2. Назвіть складові концепції соціалізму Е. Дюркгейма.

3. Назвіть три сфери соціології за Е. Дюркгеймом.

4. Назвіть типи соціальної солідарності Е. Дюркгейма. Які з них, на Вашу думку, характерні у наступних випадках:

- тоталітарне суспільство;
- суспільство раннього капіталізму в Україні;
- суспільство сталого капіталізму у Польщі;
- авторитарному суспільстві Білорусі;
- етнічнорозіравного суспільства Іспанії.

5. Який тип самогубств виділяв Е. Дюркгейм?

- а). соціальний;
- б). егоїстичний;
- в). маргінальний;
- г). анемічний

Література

1. Ritzer G. Contemporary Sociological Theory. N. Y. : McGraw-Hill, 1988. 464 p.
2. Ross H. The Pure Theory of Law and Interpretative Sociology – A Basis for Interdisciplinarity. // Law and Sociology. (Current Legal Issues 2005). –N. Y. : Oxford University Press, 2006. Volume 8. P. 69–90.
3. Toulmin S. Cosmopolis. L. : Free Press, 1989. 287 p.

Тема VII. ІНТЕГРАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ П. СОРОКІНА

Теорія соціальної мобільності. Соціальний простір. Розуміння соціального статусу. Три типи суспільств: економічний, професійний, політичний. Основна причина соціальної мобільності. Два періоди життя суспільства. Два типи соціальної мобільності: горизонтальна і вертикальна. Механізми соціального відбору. Вплив мобільності на процес формування колективної свідомості.

Вчення П. Сорокіна про соціокультурну динаміку. Логіко-смісловий й каузально-функціональний методи дослідження. Соціокультурна система. Поняття «інтерація». Чотири форми інтеграції культурних елементів: просторове чи механічне співіснування; поєднання, які обумовлені зовнішнім фактором; каузальна чи функціональна інтеграція; логіко-значеннева інтеграція культури. Моделі «інтегральних культурних надсистем». Два аспекти соціальних взаємовідношень. Якісно-відмінні модальності. Чотири типи соціальних взаємовідносин: сімейний, договірний, примусовий, змішаний. Елементи соціокультурної взаємодії. Соціокультурні зміни.

План семінарського заняття

1. Теорія соціальної мобільності.
2. Соціокультурна динаміка.

3. Якісно-відмінні модальності.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Соціологія П. Сорокіна.
2. Суспільство і соціальна мобільність.
3. Вчення П. Сорокіна про соціокультурну динаміку.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Який тип суспільств не виділяв П.Сорокін?
 - а). біологічні;
 - б). економічні;
 - в). професійні;
 - г). етнічні.
2. Які періоди життя суспільства виділяв П.Сорокін?
3. Вкажіть типи соціальної мобільності (думку пояснити):
 - а). випускник – абітурієнт – студент – бакалавр – магістр – випускник;
 - б). робочий – завідувач – директор заводу – міністр;
 - в). пошукач – кандидат наук – доцент – зам.декана.
4. Назвіть форми інтеграції культури за П.Сорокіним. Яка з них, на Ваш погляд, більш підходить для сучасної України?
5. Назвіть чотири типи соціальних взаємовідносин за П.Сорокіним, та вкажіть, які з них описують соціальні відносини в наступному:
 - перебування України в СРСР;
 - перехід України від комунізму до капіталізму;
 - сучасні українські реалії.

Література

1. Коваліско Н.В. Стратифікаційний аналіз сучасного суспільства: навч. посібник. Друге видання. Львів, ЛНУ ім. І.Франка, 2011.
2. Соціологія : підручник / Ю. Ф. Пачковський, Н. В. Коваліско, І. В. Городняк та ін. ; за ред. Ю. Ф. Пачковського. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 418 с.
3. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: Навч. посібник. К.: Атіка, 2004. 480 с.

Тема VIII. ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Витоки соціально-політичних вчень в Україні. Розвиток соціальної думки у віхи Київської Русі. Соціально-політична думка в Україні в XVI-XVII ст.. Соціально-політичні концепції Києво-Могилянської Академії. Вчення просвітників про суспільство й державу. Вплив соціології Заходу на формування соціологічної думки України. Кирило-Мефодіївське товариство у державно-політичному устрої. Визвольні ідеї Т.Г.Шевченка. Ідеї М.Драгоманова. Соціологічні погляди М.Ковалевського. Проблеми держави у творчості І.Я.Франка. Українська ідея М.Грушевського. Проблеми теоретичної соціології у суспільній думці України. Соціологія в Україні на початку XX ст.. Ідеї національного відродження. Теоретичні погляди Б. Кістяковського і С.

Дністрянського. Політичні погляди В.Винниченко. Ідеї державності в працях соціологів й істориків.

Розвиток соціології в Україні на сучасному етапі. Соціологічні студії у 20-х роках ХХ ст.. Всеукраїнська академія наук. Праці у соціологічних студіях Й.Гермайзе, П.Клименко, К.Грушевської. Радянська соціологія. Фактори відсталості української соціології. Інститут соціології в системі Національної Академії наук та його діяльність.

План семінарського заняття

1. Соціологічні ідеї представників української суспільної думки другої половини ХІХ- початку ХХ ст.
2. Соціологія в Україні у 20 - 30-х роках.
3. Українська соціологія сьогодні: стан, проблеми і перспективи.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Соціологічні погляди І.Франка.
2. М.Грушевський і українська соціологія.
3. Соціологія в Україні на сучасному етапі.

Тестові, творчі або практичні завдання

Порівняйте між собою ідеї класиків Відродження України на початку ХХ ст. та ідеї сучасності за наступними параметрами:

- соціально-політичний устрій;
- модель державного правління;
- стратифікація суспільства.

Поясніть логіку трансформацій цих ідей.

Література

1. Бурлачук В., Молчанов М., Степаненко В. Біля витоків соціологічної думки в Україні. К., 1995. 234 с.
2. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ сторіччя. К., 1996. 224 с.
3. Ручка А. О., Танчер В. В. Курс історії теоретичної соціології. Навч. посібник. К., 1995. 223 с.
4. Піча В. М., Чернит Н. Й., Кондратик Л. Й. З історії української соціологічної думки. Львів, 1995. 686 с.
5. Соціологічна думка України. Навчальний посібник //М. В. Захарченко, В. Ф. Бурлачук, М. О. Молчанов та інші. К., 1996. 424 с.
6. Суїменко Є.І. Соціальна інженерія. Експериментальний курс лекцій: Навч. посіб. К.: Ін-т соціології НАН України, 2011. 224 с.

Тема ІХ. СУСПІЛЬСТВО ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА

Суспільство і природа. Системний аналіз соціального життя. Суспільство і природа. Що є суспільством? Принципи системного підходу до суспільства. Соціальна система. Соціальний зв'язок. Соціальна взаємодія. Соціальна якість. Координація.

Суспільство з позицій соціального детермінізму і функціоналізму. Детерміністський підхід. Основні положення функціоналізму. Принципи

функціоналізму. Принципи формального підходу за Г.Спенсером. Функціоналізм Р.Мертон. Структурний функціоналізм Т.Парсонса.

Концепція суспільства в індивідуалізмі. Індивідуалістичні теорії соціальної взаємодії. Методологія індивідуалізму. Теорія соціального обміну Дж.Хоманса. Теорія справедливого обміну Дж.Адамса. Символічний інтеракціонізм.

План семінарського заняття

1. Суспільство і природа. Поняття суспільства.
2. Соціальний детермінізм і функціоналізм.
3. Індивідуалістичні теорії соціальної взаємодії.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Соціологічні проблеми удосконалення взаємовідносин природи та суспільства.
2. Системність і суспільство.
3. Комунікація як соціальне явище.

Тестові, творчі або практичні завдання

В чому полягає обмеженість й доцільність функціонального підходу Г.Спенсера, функціоналізму Р.Мертон, структурного функціоналізму Т.Парсонса, теорії соціального обміну Дж.Хоманса та теорії справедливого обміну Дж.Адамса у порівняльному аналізі суспільств Польщі та України на сучасному етапі їх розвитку.

Література

1. Богомаз К.Ю. Новітні соціологічні теорії: хрестоматія: Навч. посібник / К.Ю. Богомаз, Н.Г. Комих. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2011. 325 с.
2. Глушакова Л.В. Трансформація процесу становлення соціальних інститутів в умовах глобалізації // Грані. Дніпропетровськ: ДДУ. 2009. № 2 (64). С. 67-69
3. Катаєв С.Л. Сучасне українське суспільство: навч. посіб. для студ. ВНЗ. К.: Центр учбов. літ-ри, 2006. 200 с.
4. Устич С.І. Системне дослідження суспільства. Львів., 1992. 136 с.
5. Танчер В. Соціологія та ідеологія в ракурсі постмодерного мислення // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. № 4. С. 125-132.

Тема X. СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ

Сутність, причини і фактори соціальних змін. Зміст феномену «змін» та «розвитку». Причини і фактори змін. Значення конфлікту. Соціальне протиріччя і соціальний конфлікт. Джерела соціальних змін.

Види і форми соціальних змін. Зміст категорій «еволюція» та «революція». Демократичне суспільство і модернізація суспільного життя. Тоталітарне й авторитарне суспільство і «революційний вибух».

Соціальний прогрес і типізація суспільства. Прогрес або регрес. Глобалізм. Проблема типізації суспільств. Марксистський підхід. Немарксистський підхід.

План семінарського заняття

1. Соціальний розвиток і його співвідношення з соціальними змінами.
2. Види і форми соціальних змін.
3. Соціальний прогрес і типізація суспільств.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Соціальна динаміка та її джерела.
2. Еволюційне і революційне в соціальному розвитку.
3. Сучасний прогрес і глобалізм.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. В чому полягає сутність проблеми типізації суспільств в соціології? Поясніть свою думку на прикладі аналізу трансформації суспільства в Україні.
2. Поясніть різницю типології суспільств у марксистському та немарксистському підходах.

Література

1. Ковтуненко Е.С. Соціальні зміни: поняття та види // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Харків: Видавничий центр Х.: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна, 2002. с.224-228.
2. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. 3-тє вид., переробл. і доп. К.: Знання, 2008. 351 с.
3. Танчин І.З. Соціологія: Навчальний посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. К.: Знання, 2007. 351 с.
4. Черниш Н. Соціологія: Курс лекцій. Львів: Кальварія, 2003. 544 с.
5. Черниш Н.Й. Соціологія: підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2009. С. 18-35.
6. Юрій М.Ф. Соціологія: підручник. К.: Кондор, 2007. 288 с.

Тема XI. СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ

Об'єкт і предмет політично соціології. Політика як соціальний інститут. Предмет політичної соціології. Об'єкт дослідження політичної соціології. Розвиток соціально-політичних вчень. Співвідношення понять «політична соціологія» і «соціологія політики».

Основні проблеми політичної соціології. Проблеми взаємостосунків суспільства, політичної влади й політики. Місце і роль політичної підсистеми суспільства. Сутність й межі політичної сфери. Соціологічний аналіз політичної системи й механізм її дії. Політична соціалізація особистості й політична поведінка.

План семінарського заняття

1. Політична соціологія та її співвідношення із загальною соціологією.
2. Об'єкт і предмет політичної соціології.
3. Основна проблематика політичної соціології.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Політична соціологія та політологія.
2. Громадянське суспільство і правова соціальна держава.
3. Політико-соціологічна характеристика сучасного українського суспільства.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. В чому полягає різниця співвідношення понять «політична соціологія» і «соціологія політики» в вітчизняній та зарубіжній соціології?
2. Покажіть на практичному прикладі проблему співвідношення суспільства, політичної влади та політики за наступною схемою:
 - характеристика суспільства;
 - тип соціальних зв'язків;
 - аналіз стратифікаційних процесів.

Література

1. Ручка А.О. Курс історії теоретичної соціології: навч. посіб. / А.О. Ручка, В.В. Танчер. К.: Наукова думка, 1995. 221 с.
2. Світ і Україна: динаміка основних показників: навч.-метод. посіб. / В.Л. Мокряк, А.С. Лобанова, Е.В. Мокряк, О.С. Славина; за ред. А.С. Лобанової. 2-е вид., перероб., доп. Кривий Ріг: Видав. дім, 2011. 548 с.
3. Соціологія: короткий енциклопедичний словник (під заг. ред. В.І. Воловича. К.: Український центр духовної культури. 1998. 730 с.
4. Соціологія: навчальний посібник / за ред. С.О. Макеєва. 4-е вид., перер. і доп. К.: Знання, 2008. 566 с.

Тема XII. СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА

Соціологія права як специфічна галузь соціології. Право як соціальний інститут. Відмінність права від інших соціальних явищ. Право і законодавство. Предмет соціології права. Структура соціології права.

Становлення і розвиток соціології права. Віхи становлення соціології права. Е.Дюркгейм і його роль в розвитку соціології права. Є.Ерліх – засновник соціології права. Внесок російських вчених кінця XIX – початку XX століття у становлення соціології права. Європейська школа соціології права.

План семінарського заняття

1. Право як соціальний інститут.
2. Предмет і структура соціології права.
3. Американська та європейська школа соціології права.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Соціологія права та її місце в системі наук про право.
2. Класики соціології права (Е.Дюркгейм, М.Вебер, Є.Ерліх).
3. Значення соціології права для удосконалення правотворчості.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. В чому полягає специфіка відмінності права від інших соціальних явищ та спільності (відмінності) співвідношення категорій «право» й «законодавство».
2. В чому полягає сенс та принципові відмінності надбань американської та європейської шкіл соціології права.

Література

1. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття: Навч. посіб. К.: Либідь, 1996. 224 с.
2. Соціологія права: підручник для студентів юрид. спец. вищих навч. закладів / М.Ш. Панов, Н.П. Осипов, Л.М. Герасіна та ін. К.: Концерн "Видавничий дім "Ін Юре", 2003.
3. Соціологія права: навч. посібник / за заг. ред. О.М. Джужи. К.: Юрінком Інтер, 2004. 288 с.

Тема XIII. СОЦІОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Поняття особистості. Особливості соціологічного аналізу особистості.

Поняття «особистість», «особа», «індивід», «людина». Індивідуальність. Структурні рівні особистості. Соціологічна теорія особистості. Соціальний статус. Соціальна роль. Соціалізація. Соціальна структура особистості. Види соціальної поведінки. Соціальна адаптація. Соціальний тип особистості. Соціальна активність. Соціальна поведінка.

Соціалізація особистості: сутність, агенти, етапи. Особистість як причина і наслідок усіх змін у суспільстві. Поняття «соціалізація». Соціалізація як механізм взаємодії суспільства і особистості. Агенти соціалізації: дошкільні заклади, школа, вищі навчальні заклади, сім'я, армія, церква, політичні партії, громадські організації, трудовий колектив. Соціальна адаптація. Інтеріоризація. Рівні соціалізації: об'єктивний, функціональний, нормативний, міжособистісний.

Соціальний статус і соціальні ролі особистості. Стратифікація суспільства. Поняття «соціальний статус». Рівні соціального статусу: соціальний (приписаний, здобутий) і особистий. Ознаки формування статусу. Поняття «соціальна позиція». Соціальна роль. Соціальна структура суспільства: демографічна, сімейно-родова, економічна, професійна, політична. Соціальні норми. Система соціальних санкцій позитивного і негативного характеру. Поняття «санкція» та її різновиди: формально/неформально позитивні/негативні. Теорія рольового конфлікту Р.Лінтона.

Соціальна структура та типи особистості. Основні елементи структури особистості: соціальні статуси й ролі, спрямованість, соціальна активність, потреби, цінності. Соціальна структура особистості: інтегрованість, спрямованість, активність. Ієрархічна теорія потреб А.Маслоу. Поняття «інтерес». Цінності особистості. Соціальна активність. Спрямованість особистості: ідейно-політична, соціально-культурна; моральна. Соціальний тип

особистості. Поняття «типів особистості». Типи особистості за Є.Головатою: ідеальний, базисний, реальний. Соціальна структура особистості: розчинена, відчужена, перехідний тип. Характеристика «перехідного типу» особистості: недовіра владі, потяг до релігії, відмова від політичного життя, роздвоєння свідомості. Методи та методики соціально-психологічної діагностики: спостереження, аналіз документів та продуктів діяльності людини, анкетування, тестування, моделювання ситуацій. Духовний і технологічний стан суспільства. Дослідження автономізації суспільного життя Н.Лукмана. Властивості особистості: узгодження власних цілей діяльності із суспільними, відповідальність, аналіз ситуації, самокритичність.

План семінарського заняття

1. Поняття особистості. Особливості соціологічного аналізу особистості.
2. Формування особистості у процесі її соціалізації.
3. Соціальний статус і соціальні ролі особистості.
4. Соціальна структура та типи особистості.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Поняття про особистість та її соціальну структуру.
2. Співвідношення понять людина, індивід, індивідуальність, особистість, особа.
3. Роль соціалізації у становленні особистості.
4. Соціальний статус і система соціально-функціональних ролей особистості.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Будь-яка людина, що живе у суспільстві, — це:
 - а). індивід, індивідуальність, особистість;
 - б). тільки індивід;
 - в). тільки особистість;
 - г). тільки індивідуальність.
2. Соціологічне визначення поняття «Індивід — це»:
 - а). сукупність біологічних та соціальних рис, які відрізняють одну людину від іншої;
 - б). окрема конкретна людина, представник людського роду;
 - в). система соціально значущих рис, що характеризує людину як продукт суспільного розвитку та включення в систему соціальних зв'язків.
 - г). вірного немає.
3. Соціологічне визначення поняття «Індивідуальність — це»:
 - а). сукупність біологічних та соціальних рис, які відрізняють одну людину від іншої;
 - б). окрема конкретна людина, представник людського роду;
 - в). система соціально значущих рис, що характеризує людину як продукт суспільного розвитку та включення в систему соціальних зв'язків;
 - г). всі варіанти.

4. Соціологічне визначення поняття «Особистість — це»:

- а). сукупність біологічних та соціальних рис, які відрізняють одну людину від іншої;
- б). окрема конкретна людина, представник людського роду;
- в). система соціально значущих рис, що характеризує людину як продукт суспільного розвитку та включення в систему соціальних зв'язків;
- г). вірного немає.

5. Поняття «Соціальний статус» в соціології це:

- а). позиція, придбана індивідом у суспільстві завдяки його власним зусиллям;
- б). становище індивіда в суспільстві, пов'язане з певними правами та обов'язками;
- в). соціальне становище в суспільстві, приписане індивіду на основі його віку;
- г). свій варіант.

Література

1. Злобіна О. Г. Категорія "особистості" у системі понять соціологічної теорії// Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2002. №2. С. 23-34
2. Злобіна О. Г., Тихонович В. О. Суспільна криза і життєві стратегії особистості. К., 2001. 231 с.
3. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Навчальний словник-довідник / За заг. ред. В. М. Пічі. К., Львів, 2002. 324 с.
4. Сохань Л. В. Життєвий ареол особистості в суспільстві, що трансформується, як середовище ризику // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2002. №2. С. 45-59.
5. Шульга М. О. Соціальний ареол особистості. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2002. №2. С. 190-201.

Тема XIV. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

Сутність та основні елементи соціальної структури. Характеристика соціальної структура суспільства: статуси й ролі як першоцеглинки соціальної структури. Елементи соціальної структури: статуси і ролі, індивіди, соціальні групи і спільноти, соціальні інститути і організації, соціальна взаємодія, соціальні відносини, соціальні функції. Соціальний ранг. Особливості великих і малих соціальних груп. Неформальна група. Характеристика соціальних груп за змістом: соціально-класові, соціально-етнічні, соціально-демографічні, соціально-професійні (корпоративні), соціально-територіальні. Соціальні спільноти. Основні історичні детермінанти формування соціальних спільнот: умови соціальної реальності, спільні інтереси, розвиток державності, спільна територія. Показники соціальної спільноти: умови життєдіяльності, спільні інтереси індивідуумів, прихильність соціальним інститутам і цінностям, соціально-професійні характеристики індивідів, приналежність до історично складених територіальних утворень. Параметри соціальної структури за П.Блау: номінальні параметри і рангові параметри. Характеристика тенденцій перетворень соціально-класової структури в Україні.

Соціальна стратифікація: поняття та види. Поняття «соціальної стратифікації». Методологічні підходи до аналізу соціальної стратифікації: функціоналістський, конфліктологічний, еволюційний. Особливості соціальної стратифікації. Поняття «престиж». Критерії стратифікації: дохід, освіта, влада, престиж. Поняття «середній клас». Особливості «двополюсного суспільства». Процеси соціальної мобільності. Типи соціальної мобільності: горизонтальна та вертикальна. Категорія «маргінальні верстви». Особливостями розвитку соціальної структури українського суспільства.

План семінарського заняття

1. Соціальна структура суспільства.
2. Види соціальних спільнот та їх роль в суспільній системі.
3. Сутність соціальної стратифікації.
4. Соціальна мобільність, її причини та види.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Соціальні групи як об'єкти і суб'єкти суспільних взаємин.
2. Соціальна стратифікація сучасного суспільства.
3. Особливості розвитку соціальної структури в Україні.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. В чому полягає відмінність соціальних прошарків від соціальних класів?
2. Застосуйте методологічні підходи до аналізу соціальної стратифікації, розробіть:
 - аналіз характеру соціальної стратифікації студентської молоді України;
 - аналіз особливостей соціальної стратифікації молоді України;
 - аналіз стратифікації електорату Донецької області.
3. З'ясуйте, в чому полягає відмінності рівней маргіналізації студентства та молоді української сім'ї.

Література

1. Арцишевський Р. А. Світ і людина. К.: ВТФ «Перун», 1996, 345 с.
2. Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації: Навч. посібник. Львів: Магнолія 2006, 2007. 328 с.
3. Коваліско Н. В. Стратифікаційні порядки суспільства: концептуальні уявлення та досвід вивчення: Монографія. К.: Ін-т соціології НАН України, 2008. 240 с.
4. Коваліско Н. В., Савчинський Р. О. Сучасне українське суспільство: стратифікаційний вимір великого міста: Монографія. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 236 с.
5. Кон М., Хмельно В. та ін. Соціальна структура за умов радикальних змін: порівняльний аналіз Польщі та України // Соціологія, теорія, методи, маркетинг. 1998. № 1, 2, 3.
6. Людина і світ /За ред. Л. В. Губернського, А. О. Приятельчука. К.: Український центр духовної культури, 1999. 453 с.
7. Соціологія /за ред. Городяненка В. Г. К.: 2015, с. 116-138.
8. Соціологія /за ред. Пічі В. М., Львів, 2014, с. 62-82.

Тема XV. СОЦІАЛЬНІ НОРМИ ЯК РЕГУЛЯТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Інтегративна роль цінностей, норм. Пошук інтегративних елементів у системі суспільних відносин. Загальні цінності. Поняття соціальної норми. Класифікація норм. Спільність й відмінність моралі та права.

Девіантна поведінка. Причини девіації. Теорія аномії Е.Дюркгейма. Р.Мертон та його погляди на теорію аномії. Теорія навішування ярликів. Девіація й протиріччя соціального розвитку. Девіантна поведінка та стан інституційних форм суспільства. Соціально-психологічні особливості людини. Конфліктна ситуація. Середовище й девіантна поведінка молоді.

План семінарського заняття

1. Інтегративна роль цінностей, норм.
2. Спільність та різноманітні моралі й права.
3. Девіантна поведінка.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Відмінність норм права та моралі.
2. Біологічні та психологічні трактування причин девіації.
3. Суїцид, його причини.

Тестові, творчі або практичні завдання

Застосуйте теорію соціальної аномії Е.Дюркгейма та Р.Мертонна щодо аналізу соціальних процесів:

- українського електорату;
- української молоді;
- українського студента.

Виконайте наступні завдання:

- в чому полягає розбіжність між теорією та практикою;
- доведіть, що Ваш аналіз соціальних процесів має мінімум суб'єктивних фактів;
- проаналізуйте вплив соціальних норм й соціальних процесів на девіантну модель поведінки.

Література

1. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. 3-тє вид., переробл. і доп. К.: Знання, 2008. 351 с.
2. Танчин І.З. Соціологія: Навчальний посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. К.: Знання, 2007. 351 с.
3. Черниш Н. Соціологія: Курс лекцій. Львів: Кальварія, 2003. 544 с.
4. Черниш Н.Й. Соціологія: підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2009. С. 18-35.
5. Юрій М.Ф. Соціологія: підручник. К.: Кондор, 2007. 288 с.

Тема XVI. ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

Етносоціологія та предмет її дослідження. Термін «етносоціологія». Етносоціологія як наука. Дослідження Х.Сетон-Уотсона. Р. Турнвальд – засновник етносоціології. Предмет етносоціології. Структура предмета етносоціології. Соціальні функції етносоціології: теоретико-пізнавальна, описово-інформаційна, соціального планування, прогностична. Соціологія нації. Предмет соціології нації. Аспекти предметів досліджень соціології нації.

Основні підходи до вивчення етнічних спільнот. Теоретичні підходи до визначення суті етносів: соціобіологічний, еволюційно-історичний, інструментальний, конструктивістський, психологічний. Групи концепцій соціології нації: об'єктивістська (М.Шаповал), суб'єктивістська (В. Старосольський, О.-І.Бочковський), синтезовані концепції (О.Мотиль). Поняття «етнос», «нація», «національність». Ознаки нації: спільність походження від якихось нащадків, спільність мови, спільність території, спільність економічного життя, спільність інтересів людей.

Концептуальні схеми етносоціології і соціології нації. Об'єктивістський напрямок. Націогенез у поглядах М.Шаповала. Концепція націотворення О.-І. Бочковського. Синтезований (символічний) підхід. Поняття «етнічна група», «національні інтереси». Національне відродження.

Національне відродження України та роль етносоціології в розбудові українського суспільства. Тричленна модель М.Гроха. Фази національного відродження: академічна, культурницька, політична. Мета національного відродження України. Специфіка національного відродження в Україні. Проблеми етнонаціонального розвитку української нації. Національна політика.

План семінарського заняття

1. Місце етносоціології у системі соціологічного знання та у суспільному розвитку.
2. Зміст і особливості соціологічних концепцій нації.
3. Національне відродження України як проблема соціології нації.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Типи етнічних спільнот та їх зв'язок із стадіями історичного розвитку людства.
2. Етнос і нація: спільне і відмінне.
3. Проблема регіоналізму в сучасній Україні та її специфіка.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Спільність й відмінність моралі та права
2. Якого виду етносоціальних процесів не існує в соціології?
 - а). консолідації;
 - б). адоптації;
 - в). асиміляції;
 - г). інтеграції.
3. Який варіант ланцюжка етнічних спільностей є вірним:
 - а). сім'я, плем'я, нація, народ;
 - б). етнос, плем'я, народність, нація;
 - в). родина, соціум, народність, нація;

г). етнос, плем'я, громадянство, соціум, нація.

4. Як в соціології називається процес переміщення населення всередині країни?

- а). переїзд;
- б). еміграції;
- в). міграція;
- г). стратифікація.

5. Як називається етнічна група, яка постійно проживає за межами країни походження й при цьому не асимілюється з країнами проживання?

- а). резерваційна;
- б). діаспора;
- в). переселенці;
- г). представники нації.

Література

1. Балущок В. Етнічне й національне: динаміка взаємодії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 1999. № 1. С.97-99.
2. Бочковський О. Вступ до націології. К., 1998. 144 с.
3. Етносоціологія // Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. Г. Городяненка. К., 2002. 472 с.
4. Кононенко П. П. Національна ідея, нація, націоналізм: Монографія. К.: Міленіум, 2005. 358 с.
5. Сміт Е. Національна ідентичність. К., 1994. 224 с.

Тема XVII. СОЦІАЛЬНО-ПОСЕЛЕНСЬКА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

Урбанізація як тенденція розвитку поселенської структури. Зростання ролі й ваги міст. Види міських утворень. Тенденції розвитку поселенської структури. Перспективи розвитку поселенських утворень. Місто як об'єкт соціологічного аналізу. Елементи міста. Функції міста. Просторова організація міста. Теорії розвитку міста. Фактори, що визначають соціально-просторову диференціацію населення.

Соціологічні дослідження соціальних переміщень, способу життя. Соціальний склад й соціальні переміщення в місті. Міграція. Соціальна напруженість в містах. Міський стиль життя. Негативні наслідки урбанізації. Соціально-демографічна структура населення міст. Демографічна структура й її вплив на соціальні процеси.

План семінарського заняття

1. Тенденції розвитку соціально-поселенської структури суспільства.
2. Основні елементи і функції міста як соціального організму.
3. Соціально-демографічна структура і процеси великого міста.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Соціальні переміщення та спосіб життя у великому місті.
2. Нові міста: соціологічний аналіз.
3. Екологічні проблеми сучасного міста.

Тестові, творчі або практичні завдання

Як відомо, країни ЄС у своєму законодавстві постійно підвищують екологічні стандарти, а це в свою чергу, веде як до додаткових витрат з державного бюджету, так й скорочення робочих місць у містах. Покажіть на прикладі Донецька й міст-побратимів Шарлеруа або Бохуму, як:

- виконується програма переходу до екологічних вимог Євро-5, Євро-6 та вище;
- які чинники сприяють посиленню, або гальмуванню процесів реалізації вимог Євро-5, Євро-6 та вище;
- як при цьому змінюється соціально-поселенська структура названих міст;

Література.

1. Тарасенко В.І. Інституціональний підхід у структурній соціології / В.І.Тарасенко // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Трансформація соціальних інститутів та інституціональної структури суспільства / За ред. М.О.Шульги, В.М.Ворони. К. : САУ, Ін-т соціології НАНУ, 2003
2. Гопцій Д.О., Коваленко М.Й. Оцінка сталого розвитку міст // Теорія та практика державного управління. 2011. № 2(33).
3. Перебейнос О.М. Демографічні процеси в Україні як об'єкт державного регулювання // Теорія та практика державного управління. 2011. № 3(34).
4. Структурні виміри сучасного суспільства : навч. посібн. / За ред. С.О.Макеєва. Київ, 2006. 272 с.
5. Толстих Н.В. Соціальні виключення в сучасній Україні: спроби оцінки / Н.В.Толстих // Український соціум. 2003. № 1 (2). С. 81-85.

Тема XVIII. СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ: ГЕНЕЗИС ТА МЕХАНІЗМ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Поняття конфлікту, його соціальна природа та функції. Поняття конфлікт. Соціологія конфлікту. Предмет соціології конфлікту. Позитивні та негативні функції конфлікту. Г.Зіммель засновник соціології конфлікту. Система фундаментальних ідей соціології конфлікту. Л.Козер засновник теорії позитивно-функціонального конфлікту. Соціальний конфлікт. Погляди Р.Дарендорфа і К.Боулдінга на соціологію конфліктів. Принципи й підходи до аналізу і розв'язання конфліктів за Дж.Бертоном.

Структура та причини виникнення конфліктів. Складові конфлікту: суб'єкт конфлікту, відносини між суб'єктами конфлікту, предмет (проблема, спірне питання) конфлікту, соціальне середовище конфлікту. Стадії розвитку конфлікту: конфліктна ситуація, конфліктна взаємодія, завершення конфлікту. Причини конфліктів: соціальна нерівність, обмеженість ресурсів, невідповідальність реальної дійсності суб'єктивним уявленням про неї, етнічна або релігійна нетерпимість, розходження у поглядах та орієнтаціях сторін-суб'єктів взаємодії. Наслідки конфлікту. Ступень ймовірності виникнення нових конфліктних ситуацій. Соціологічний аналіз конфлікту. Причини виникнення соціальних конфліктів. Міжгрупові конфлікти. Характеристики соціальної ситуації в Україні.

Управління соціальними конфліктами. Умови розв'язання конфлікту. Поняття «розв'язання конфлікту» і «управління конфліктами». Методи розв'язання конфліктів: метод уникнення конфлікту, метод переговорів, метод використання посередництва, метод третього розгляду. Профілактика конфліктів. Стратегії виходу з конфлікту: компроміс, співробітництво, домінування, пристосування. Основні напрями діяльності з профілактики конфліктів: оптимізація, корегування, створення сприятливого соціально-психологічного клімату. Принципи поведінки суб'єктів конфлікту. Правила безконфліктної поведінки. Інституціалізація конфліктів. Соціологічні методи вивчення конфліктів: метод системно-структурного аналізу, метод системно-функціонального аналізу, методи конкретних соціологічних досліджень.

Соціальні конфлікти у сучасній Україні. Особливості процесу демократизації та переходу до ринкових відносин в Україні. Конфліктогенні фактори сфер життя українського суспільства. Тенденції розвитку соціальних процесів в Україні. Масовий протест. Конфлікти за розподіл влади. Конфлікти з приводу вибору стратегії та головних векторів суспільного розвитку України. Політичне забарвлення позаполітичного життя.

План семінарського заняття

1. Сутність конфлікту, його види та функції в суспільстві.
2. Порівняльний аналіз основних соціологічних концепцій конфлікту.
3. Стратегії виходу з конфліктів та умови застосування основних методів їх вирішення.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Розвиток соціології конфлікту в Україні.
2. Особливості виробничих конфліктів та способи їх подолання.
3. Умови ненасильницького вирішення міждержавних конфліктів.

Тестові, творчі або практичні завдання

Використовуючи теорію позитивно-функціонального конфлікту Л.Козера та принципи й підходи до аналізу і розв'язання конфліктів за Дж.Бертон проаналізуйте на вибір (сімейний, етнічний, соціальний) та визначте: обмеженість зазначеної методології та шляхи її вдосконалення.

Література

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: Теорія і практика застосування: посібник / Уклад. Н. Гайдук та ін. - Львів: ПАІС, 2007. 296 с.
2. Конституційна конфліктологія (конституційні механізми подолання політичних криз): посібник / авт. Г. М. Волянська та ін.; ред. М.В. Савчина та ін. Київ : Ін-т громад. сусп-ва, 2008. 188 с.
3. Паніш Н. Готовність населення до соціального протесту //Політологічні читання. 1992. №2. С.12-23.
4. Пірен М.І. Дентологія конфліктів та управління. К., 2001. 378 с.
5. Соціологія конфлікту // Соціологія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. Г. Городяненка. К., 2002. 560 с.

Тема XIX. СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ

Поняття «соціальний інститут». Інституціоналізація громадського життя. Структурні складові соціальних інститутів. Поняття «соціальний інститут». Признаки соціальних інститутів. Етапи утворення соціальних інститутів. Поняття «інституалізація». Елементи інституалізації.

Види та функції соціальних інститутів. Інституціональна школа в соціології (С.Ліпсет, Д.Ландберг). Класифікація функцій соціальних інститутів. Функціональні якості соціальних інститутів. Складові елементи соціальних інститутів. Види соціальних інститутів: економічні, політичні, соціальні, стратифікації, виховні і культурні, релігійні, відтворення (інститути шлюбу і сім'ї). Дисфункція соціальних інститутів. Дві форми існування соціальних інститутів: проста та складна.

Сім'я як важливий соціальний феномен. Вивчення сім'ї на мікро- і макрорівнях. Зв'язок сім'ї з економікою. Конкретно-історичний характер сім'ї. Етапи сімейного циклу. Функції сім'ї. Типи сім'ї. Рольові відносини в сім'ї. Рольовий конфлікт. Тенденції сучасного розвитку сім'ї. Критерії успішного браку.

План семінарського заняття

1. Соціальний інститут та етапи його утворення.
2. Види та функції соціальних інститутів.
3. Сім'я як найважливіший соціальний інститут.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Інституціоналізація та її соціальна роль.
2. Соціологічні дослідження шлюбу та сім'ї в Україні.
3. Проблеми студентської сім'ї.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Назвіть функціональні якості українських соціальних інститутів, та визначте, в чому полягає їх дисфункціональність.
2. Назвіть рольові відносини в сучасній українській сім'ї, та визначте – в чому полягає їх конфліктність.

Література

1. Соціальне як основи соціальної держави [Електронний ресурс] / В. Г. Бульба // Теорія та практика державного управління. 2011. Вип. 4. С. 42-47.
2. Балакірева О.М. Соціологічний вимір рівня вживання алкоголю та інших наркотичних речовин учнівською молоддю: методологічні питання та результати // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: збірник наукових праць. Харків: Видавничий центр Харківського національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна, 2004. С. 566-571.

3. Бондар Т.В. Вплив типу сім'ї на поширення куріння і вживання наркотичних речовин неповнолітніми // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: збірник наукових праць*. Харків: Видавничий центр Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2003. С. 571-575.
4. Комарова А.І. Результати соціологічного дослідження "Сучасна сім'я: проблеми, перспективи розвитку" // *Уряду України: Президенту, законодавчій, виконавчій владі (Прогнози, пропозиції наукових та практичних працівників)*. Т.1. К., 1994. 356 с.
5. Матусевич В. Соціальний інститут: функція, генеза, структура // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2004. № 4. С. 43-54.

Тема XX. СОЦІАЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЇ І САМООРГАНІЗАЦІЇ

Основні риси соціальної організації. Зв'язок соціальних інститутів з соціальними організаціями. Характерні риси соціальної організації. Організаційних ефект. Три основних елементи, що складають поняття «ефективність». Типологія організацій: формальні та неформальні. Бюрократична система. Властивості бюрократії по М.Веберу. Сприйнятливість організацій до нововведень. Правляча еліта.

Марксистське вчення про державу як соціальну організацію. Держава і цивільне суспільство. Теорії держави. Соціальні інтереси. Форма власності. Суспільний розподіл праці. Правові норми. Державний апарат. Головні функції держави. Панування. Громадянське суспільство.

План семінарського заняття

1. Основні риси соціальної організації.
2. Бюрократична система та її властивості.
3. Марксистське вчення про державу як соціальну організацію. Держава і громадянське суспільство.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Соціальний аналіз організаційних систем.
2. Влада та бюрократія.
3. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Які типи соціальних організацій вивчає соціологія?
 - а). абстрактні;
 - б). неформальні;
 - в). інституційні;
 - г). офіційні.

2. Назвіть критерії сучасного володарювання української політичної еліти використовуючи поняття: «соціальний інтерес», «нововведення», «бюрократія», «громадянське суспільство», «приватна та державна власність».

Література

1. Колос Б. Управління державою III тисячоліття, або Стратегія і тактика побудови Української національної держави. Львів : Ініціатива, 2004. 976 с.
2. Кузьменко В.Л. На порозі Надцивілізації: системний аналіз актуальних проблем сучасності, соціальне прогнозування та футурологія. Львів : Універсум, 2001. 152 с.
3. Нестеренко Г.О. Українська політична нація: самоорганізаційні засади становлення : монографія . К., 2007. 360 с.
4. Письменний І. Індивідуальна самоорганізація посадових осіб органів публічної влади: синергетичний підхід. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum /Dums/2009-01/Pismenniy.pdf. 8

Тема XXI. ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ РЕЛІГІЇ І ФОРМУВАННЯ ЦЕРКВИ

Закономірності формування релігії як соціального інституту. Релігія як складовий елемент суспільного життя. Дослідження релігії. Два теоретичних підходи до визначення ознак релігії: марксистський та немарксистський. Жрецькі корпорації. Поява релігійних організацій. Поява соціального прошарку – служителі культу. Внутрішня структура церкви. Ідеологічна влада церкви.

Основні етапи становлення християнської церкви як соціальної організації. Становлення християнської церкви. Ідеологічна основа появи християнських об'єднань. Система культів. Християнська церква як специфічний соціальний інститут. Поява духівництва. Інститут митрополитів, канонічне прав. Теорія церковного панування. Джерело католицького канонічного права — капітулярії франкських королів. Конкордати. Церква та її вплив на суспільство в Україні.

План семінарського заняття

1. Закономірності формування релігії.
2. Основні етапи становлення християнської церкви як соціальної організації.
3. Конфесійні відносини в Україні.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Релігія як складовий елемент суспільного життя.
2. Релігія, держава, право.
3. Релігія і влада в Україні.

Тестові, творчі або практичні завдання

Проаналізуйте вплив сучасної української церкви на українське суспільство за наступними сферами:

- політичної;
- суспільних відносин;
- соціальних конфліктів та напруженості;
- сімейних стосунків;
- довіри населення до владних інститутів у порівнянні з довірою до церкви.

Література

1. Рибачук М. Громадянське суспільство і церква.// Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Вип. 5. URL: //1 ib .chdu.edu.ua/pdf/pidruchniku/21 /4 .pdf.
2. Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій з нагоди Дня Соборності та Свободи України // Інститут релігійної свободи. 2014. 22 січня. URL: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&%3Bvie
3. Берк Е. Релігія і громадянське суспільство // Консерватизм: Антологія. К., 1998. С. 407-413.
4. Луцький І. М. Взаємозв'язок релігії та права у процесі формування громадянського суспільства // Університетські наукові записки. Часопис Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2013. Вип. 7. С. 17-23.

Тема XXII. СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ

Предмет соціології праці та управління. Визначення предмету соціології праці та управління. Об'єкт соціології праці. Поняття «праця» у соціології. Процес праці. Умови праці. Зміст праці. Трудовий колектив. Предмет соціології праці (А.Дикарева і М.Мирська). Частина визначення предмета соціології праці. Елементи соціології праці (перша частина): соціальні спільності, соціальні інститути, соціально-трудові відносини, соціально-трудові процеси. П'ять складових предмета соціології праці (друга частина): соціальні верстви, соціальні інститути в сфері праці, соціально-трудові відносини, соціально-трудові процеси, соціальне управління ними. Суб'єкти праці. Соціально-трудові відносини. Зайнятість. Безробіття. Поняття «страйк» (Е.Гідденгс). Функції соціального управління в трудовому колективі.

Зв'язок соціології та управління з іншими науками про працю. Економіка праці. Порівнянні предметів соціології і економіки праці. Трудове право. Зв'язок соціології праці та управління з іншими науками (соціологічні науки та не соціологічні науки). Предмети несоціологічних наук. Наукова організація праці. Фізіологія та психологія праці. Санітарія та гігієна праці. Індустріальна соціологія. Промислова соціологія. Соціологія трудового колективу. Соціологія професій.

Соціологія праці й управління та менеджмент. Головні засади наукового менеджменту Ф.-В. Тейлора. Поняття «менеджмент» і його значення.

Дослідження соціальних проблем праці (Ф.Тейлора, Е.Мейо). Предмет менеджменту.

План семінарського заняття

1. Предмет і основні категорії соціології праці й управління.
2. Зв'язок соціології праці й управління з іншими науками про працю.
3. Соціологія праці та управління і менеджмент: відмінність і взаємозв'язок предметів дослідження.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Об'єкти дослідження соціології праці й управління.
2. Соціологія праці та управління і менеджмент.
3. Керівництво без конфліктів
4. Значення соціології праці та управління у вирішенні соціально-економічних проблем сучасного українського суспільства.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Хто є автором поняття «страйк»?
 - а). Е.Гіденнґс;
 - б). М.Вебер;
 - в). Т.Парсонс;
 - г). П.Сорокін.
2. Хто є автором концепції впливу невербальних засобів на виробництві?
 - а). Ф.Тьонніс;
 - б). Е.Гіденнґс;
 - в). Ф.Тейлор;
 - г). Е.Мейо.
3. Визначте взаємозв'язок між рівнем безробіття та соціальним напруженням та між кліматом у трудовому колективі й страйком.
4. Хто є автором поняття «менеджмент»?
 - а). Е.Мейо;
 - б). А.Дикареєва;
 - в). Ф.Тейлор;
 - г). М.Мирська.
5. В чому полягає спільність та відмінність предметів соціології і економіки праці?

Література

1. Лутай Л.А. Соціологія праці: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Донецьк : ДонНУЕТ, 2009. 124 с.
2. Пилипенко В.Є. Організація. Праця. Ефективність. К., 1991. 235 с.
3. Пилипенко В.Є. Соціальна регуляція трудової поведінки. К., 1993. 321 с.
4. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ ст. К., 1996. 278 с.
5. Полторак В.А. Соціологія: Основи соціології праці та управління. К., 1992. 326 с.
6. Соціологія праці та управління: Термінологічний словник-довідник / Відп. ред. В. А. Полторак. К., 1993. 311 с.

Тема XXIII. КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОГРЕС

Сутність культури суспільства. Зміни у культурі. Поняття «цивілізація». Культура і суспільство. Культура особистості й активність мас. Типологія культури. Сутність та функції культури, як інституцій. Політика в сфері культури й соціологія. Механізм засвоєння й відтворення культури особистістю. Сутність творчості у суспільній практиці. Соціальні і культурні фактори активізації життєдіяльності.

Культура — спосіб функціонування цінностей. Цінності культури і механізми їх функціонування. Виробництво, комунікація й засвоєння культурних цінностей. Особливості культурного процесу. Роль мистецтва у динаміці творчих орієнтацій. Місце та роль інтелігенції в суспільному житті. Студентство. Вплив соціального і науково-технічного прогресу. Субкультури. Вплив культури на інтеграційні процеси й формування спільностей. Етнокультура. Сучасні проблеми взаємодії національних культур. Національні та регіональні особливості розвитку культури в Україні.

План семінарського заняття

1. Суть культури суспільства.
2. Культура — спосіб функціонування цінностей.
3. Україна в європейському соціокультурному просторі.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Культура і цивілізація.
2. Цінності як елементи культури.
3. Субкультура професійної діяльності.

Тестові, творчі або практичні завдання

Проаналізуйте сучасний стан субкультур в Україні та поясніть:

- чому не можна назвати рух та вимоги FEMEN субкультурними?
- які засоби діяльності використовують групи протесту у громадянській культурі суспільства?
- чи є випадки в українській практиці, коли субкультура стала культурою;
- чому в Україні фахівці вважають, що корупція в нашій державі є ознакою субкультури населення?
- які релігійні норми в українській практиці стали культурними, а які субкультурними?

Література

1. Еліас, Норберт. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження: т. I-II. Київ : Видавничий дім «Альтернативи», 2003. 670 с.
2. Лісовий В. Культура та цивілізація // Філософська і соціологічна думка.— 1993. № 1.

3. Сорока Ю. Г. Соціологія культури : навч.-метод. посіб. / Ю. Г. Сорока. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. 135 с.
4. Стороженко О.В. Нормативно-правова основа функціонування сфери культури // Теорія та практика державного управління. 2011. № 4(35).
5. Тоффлер Е. Третя Хвиля. Київ: Вид. дім «Всесвіт», 2000. 480 с.

Тема XXIV. ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ СОЦІОЛОГІЇ КУЛЬТУРИ

Природа, функції і структура культури. Сутність і структура культури. Основні елементи культури. Знання, переконання, цінності. Класифікація цінностей. Функції культури. Інтелектуальна та духовна сфери життя суспільства. Закономірності культурного життя. Показники розвитку культури суспільства. Механізми створення, засвоєння норм і цінностей.

Відношення соціології культури і соціології науки, освіти і моралі. Предмет соціології культури. Три позиції в соціології культури. Соціологія науки та її місце в соціальній системі. Соціальні норми в розвитку культури. Предмет соціології освіти. Соціологія права, мистецтва, моралі в соціології культури. Специфіка категорій соціології культури. Два різновиди категорій «соціальної культури»: методологічний та процедурний.

План семінарського заняття

1. Природа, функції і структура культури.
2. Відношення соціології культури і соціології науки, освіти та моралі.
3. Соціальна культура та її роль у житті і розвитку суспільства.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Соціальна культура і суспільство.
2. Динаміка зміни соціальних цінностей в українському суспільстві.
3. Соціальні норми та відхилення.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Які обмеження в суто українській практиці несуть методологічні й процесуальні категорії соціології культури?
2. Які позиції соціології культури не працюють в українській практиці (відповідь пояснити)?

Література

1. Біленька І. Г. «Культурний шок» і адаптація до нової культури // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Теорія культури і філософія науки. –2011. № 940, вип. 41. С. 12–16
2. Соціологія культури : навч. посібник / О. М. Семашко, В. М. Піча, О. І. Погорілий та ін./ за ред. О. М. Семашка, В. М. Пічі. Київ : Каравелла, Львів: Новий Світ-2000, 2002. 334 с.
3. Сорока Ю. Г. Соціологія культури : навч.-метод. посіб. / Ю. Г. Сорока. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. 135 с.
4. Тоффлер Е. Третя Хвиля. Київ: Вид. дім «Всесвіт», 2000. 480 с.

5. Еліас, Норберт. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження: т. I-II. Київ : Видавничий дім «Альтернативи», 2003. 670 с.
6. Юрій М. Соціологія культури : навч. посібник / Ф. Юрій. Київ : Кондор, 2006. 302 с.

Тема XXV. ОСВІТА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Основні віхи становлення соціології освіти. Чинники виокремлення соціології освіти в самостійну наукову дисципліну. Тенденції і закономірності в розвитку освіти: глобалізація та модернізація. Суспільне виховання підростаючих поколінь (Р.Оуен, Ш.Фур'є). Основи соціології як самостійної (Е.Дюркгейм). Взаємодія освіти з процесами в економіці та політиці (П. Бурдьє). Європейський центр із вищої освіти при ЮНЕСКО. Криза освіти (Ф.Кумбс). Навчальні заклади та їх елементи як соціальні системи (ролі та норми). Розвиток соціології освіти в колишньому СРСР та в Україні: зміст, специфіка та проблемні питання.

Освіта та її функції і зв'язок з іншими науками. Зв'язок соціології освіти з іншими науками: педагогічна соціологія, педагогіка, соціологія культури, соціологія науки, психологія, соціальна філософія. Поняття «соціологія освіти». Підходи до визначення предмету соціології освіти. Об'єкт соціології освіти. Аспекти дослідження соціології освіти: діяльнісний, культурологічний, інституціональний, технологічний, соціологічний, інформаційний. Структура соціології освіти: теоретична соціологія освіти, прикладна (емпірична) соціологія освіти, експериментально-прикладна соціологія освіти. Основні функції соціології освіти: теоретично-пізнавальна, інформаційна, прогностична, реформування. Методологічна основа соціології освіти: концепція єдності та теорія соціалізації. Методи дослідження соціології освіти. Освіта як цілісна самостійна система. Освіта як соціальний інститут. Освіта як соціокультурний елемент. Функції освіти: професійно-економічна, соціальна, виховна, соціального захисту, гуманістична, урбаністична, соціалізаційна, соціального контролю. Соціокультурний зміст інституту освіти. Завдання системи освіти. Структура освіти як соціальної системи: дошкільна освіта і виховання, загальна середня освіта, позашкільна освіта і виховання, професійно-технічна освіта, вища освіта, післядипломна підготовка, аспірантура і докторантура, самоосвіта. Система освіти в Україні.

План семінарського заняття

1. Місце соціології освіти в системі соціологічного знання.
2. Характеристика системи освіти в Україні.
3. Проблеми модернізації вищої освіти.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Місце соціології освіти в системі соціологічного знання.
2. Характеристика системи освіти в Україні.
3. Проблеми модернізації вищої освіти.

Тестові, творчі або практичні завдання

Порівняйте критерії інтелігенції України у період просвітництва, національного відродження, радянського періоду, отримання Україною незалежності й сучасності. Поясніть:

- які соціальні фактори вплинули на названі Вами відмінності;
- якими соціальними та освітніми нормами пояснюється трансформація категорії «інтелігенція»;
- рівень впливу ринкових відносин на зміст понять «освітня людина» та «інтелігентна людина».

Література

1. Дротянко Л.Г. Інформаційне суспільство і сучасний університет. // Вісник Національного авіаційного університету: Зб. наук. праць. № 2 (6). К.: Вид-во «НАУ-друк», 2007. С. 5-9
2. Лігоцький А. О. Теоретичні основи проектування сучасних освітніх систем. К., 1997.
3. Сидоренко О. Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому виміру. Х., 2000.
4. Мочалов І.І. Проблеми вищої школи в інтерпретації В.І.Вернадського і сучасність.// Вісник Національного авіаційного університету. № 2 (6). К.: «НАУ-друк», 2007. С. 13-18.
5. Ягодзінський С.М. Сумнівний гуманізм інформаційного суспільства. // Гуманістичний вимір інформаційного суспільства: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернетконференції [Філософські семінари]. Полтава: ПолтНТУ, 2008. Вип. 7. С. 82-89.

Тема XXVI. СОЦІОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ

Соціальна поведінка особистості та фактори її формування. Виховання. Соціологія виховання. Рівні взаємодії суспільства і особистості у процесі виховання. Два рівні виховання: первинний та вторинний. Соціальні регулятори і стан суспільства у соціології виховання. Дві ціннісно-відмінні системи соціальних регуляторів.

Взаємодія між суспільством, особистістю і вихованням. Вчення о цінностях у соціології виховання. Соціальна програма й виховання особистості. Соціальне наслідування. Етапи становлення та розвитку особистості. Потреби та інтереси особистості. Соціальний інтерес й виховання. Виховний процес в Україні.

План семінарського заняття

1. Соціальна поведінка особистості та фактори її формування.
2. Взаємодія між суспільством, особистістю та вихованням.
3. Проблеми виховання особистості в Україні.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Соціальна спрямованість особистості.
2. Соціальні інтереси та виховання.
3. Виховний процес та ринкові відносини в Україні.

Тестові, творчі або практичні завдання

Назвіть вплив соціальних регуляторів й релігії на процеси виховання та поясніть:
- які традиційні фактори виховання втратили своє значення, а які навпаки, набули нового значення;
- чи впливає сучасна українська церква й рівень маргіналізації молоді на моделі виховання (думку пояснити);
- які тенденції у вихованні залишаються позаувагою соціології.

Література

1. Болгаріна В. С. Педагогічна соціологія в Україні: стартові кроки // Трибуна. 2001. №9-10.
2. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене. К.: Центр учбової літератури, 2008. 688с.
3. Соціальна педагогіка: навч. посіб. / [О.В.Безпалько, І.Д.Зверева, Т.Г.Веретенко]; за ред. О.В.Безпалько. К.: Академвидав, 2013. 312 с.
4. Соціальна робота з молоддю в Україні / Зб. інформ. - метод. матеріалів / Укр. держ. центр, соц. служб для молоді: Підгот.: Хохленков І. О. та ін. К.: Столиця, 1997.
5. Хоружа Л.Л. Соціологія виховання: навч.-метод. посіб. / Л.Л.Хоружа. К.: Київськ.ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 124 с.

Тема XXVII. НАУКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Наука як складний багатогранний феномен. Поняття «наука». Специфіка розвитку науки. Дві функції науки: Пізнавальна та практична. Види наукових досліджень. Розвиток соціології наукових знань.

Інституціоналізація науки. Признак інституціалізації. Принципи функціонування науки. Погляди Я.Митрофа на науку. Система норм в науці. Заслуга Р.Мертонна в розвитку методології науки.

Наука, наукова діяльність як об'єкт соціологічного аналізу. Соціолог і наука. Кордони наукової діяльності. Вимір статусу науки у суспільстві. Престиж наукової діяльності. Взаємодія науки і суспільства. Підвищення ефективності науки. Суб'єкти наукової діяльності. Сучасний науковий колектив. Типологія наукових колективів. Наукова група. Розвиток наук в сучасних умовах.

План семінарського заняття

1. Функціонування науки — специфічного соціального явища.
2. Процес інституціоналізації науки.
3. Особливості сучасного розвитку науки.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Наука як практична сила суспільства.
2. Наука і мораль.

3. Наука і якісне оновлення суспільства.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. Які функції виконує наука?

- а). евристична;
- б). пізнавальна;
- в). виховна;
- г). практична.

2. Хто є автором концепції норм в науці?

- а). Я. Мітрофа;
- б). Р. Мертон;
- в). Е. Гідденгс;
- г). М. Ковалевський.

3. Хто розробив методологію соціології науки?

- а). П. Сорокін;
- б). Р. Мертон;
- в). М. Вебер;
- г). К. Маркс.

4. Що вимірює в науці соціологія?

- а). статус;
- б). престиж;
- в). соціальні рівні;
- г). соціальні норми.

5. Яке поняття в соціології науки є виключно моральним?

- а). соціальні норми;
- б). вихованість;
- в). інтелігентність;
- г). моральність.

Література

1. Богорош О. Т. Проблеми організації міжнародного співробітництва вчених / О. Т. Богорош К. : Наука та наукознавство, 2008. 38с.
2. Вітчизняна наука у соціологічному вимірі/ За ред. Т. Петрушиної. Інститут соціології НАН України, 2017. 75 с.
3. Маліцький Ю. А. Аналіз розвитку науки України в контексті змін державної наукової політики//Наука та наукознавство.2016. №3. С.3-17.
4. Регечі Д. Європейські дослідницькі мережі / Девід Регечі К: АДЕФ-Україна, 2011. 118 с.
5. Романенко В. А. Наукоємне виробництво в Україні: проблеми та перспективи / В. А. Романенко -К. : Пробл. науки, 2012. 39с.

Тема XXVIII. ЕКОНОМІКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Економічна сфера, її місце в системі суспільних зв'язків. Фактори становлення економічної соціології. Зв'язок економічної соціології із структурно-функціональним напрямом (Т.Парсонс, К.Девіс). Предмет економічної соціології. Дослідження економічної соціології. Вплив науково-

технічного прогресу на розвиток економічної соціології. Функції економічної соціології: теоретично-пізнавальна, прогноуюча, управлінська, соціальна. Взаємовідносини між економічною і соціальною сферами. Соціальний механізм управління економікою. Напрями і методологія дослідження економічної соціології. Емпіричні дослідження економічної соціології. Спеціальні категорії економічної соціології.

Місце економічної культури в економічній соціології. Зміст поняття «економічна культура». Система соціальних інститутів. Функціональне призначення економічної культури. Інституційний аспект економічної культури. Соціологічні дослідження економічної культури.

Взаємозв'язок економічної соціології з іншими науками. Зв'язок економічної соціології з наукою управління. Предмет досліджень економічної соціології. Теоретичні дослідження економічної соціології. Власна теорія економічної соціології. Специфічність економічного підходу до особистості й суспільства.

План семінарського заняття

1. Економічна соціологія як галузь соціології.
2. Економічна культура в системі економічної соціології.
3. Взаємозв'язок економічної соціології з іншими науками.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Економічна культура та економічна поведінка.
2. Соціальний механізм регулювання економіки.
3. Розвиток підприємництва та приватизація в Україні.

Тестові, творчі або практичні завдання

1. З'ясуйте, як в реальному житті співвідносяться категорія «економічна культура» з поняттям «економіка» в українських реаліях.
2. З якими морально-етичними та соціально-політичними категоріями співпадають/протиріччять наступні прояви економічної реальності:
 - депутат Верховної Ради України перераховує свою зарплатню на рахунок дитячого будинку;
 - декомпозиція в сфері освіти за рахунок збільшення коштів на інновації в економіці;
 - маргіналізація суспільства з економічного становища та збільшення витрат на політичні вибори;
 - економічне зростання за рахунок скорочення соціальних видатків та збільшення податків;
 - підвищення зарплатні державним службовцям як засіб подолання корупції за рахунок зменшення пенсій.

Література

1. Герасимчук А. А. Соціологія: Навчальний посібник. К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2003. 245 с.
2. Лукашевич М. П. Соціологія: Загальний курс: Підручник. К.: Каравела, 2006. 407 с.

3. Пшеничнюк О. В. Соціологія: Посібник для підготовки до іспитів. К.: Вид. Паливода А. В., 2005. 169, с.
4. Сасіна Л. О. Соціологія: Навчальний посібник. Харків: ВД "ІНЖЕК", 2005. 206 с.
5. Соціологія: Підручник/ За ред. Володимира Пічі,. -3-тє вид., стереотип. Львів: Новий Світ-2000, 2006. 277 с.
6. Хоронжий А. Г. Основи економічної соціології / Вісник Львівської комерційної академії. Львів, 2001.

Тема ХХІХ. СУСПІЛЬНА ДУМКА ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Поняття суспільної думки, її відмінність від оцінного судження, знання, переконання, настрою. Роль суспільної думки в історії людства. Процес інституціоналізації суспільної думки. Поняття «духовна сфера». Структура духовної сфери. Поняття «реальна свідомість мас». Суспільна думка як особливий стан реальної свідомості (Б.Грушин). Змішання понять «думка» і «оцінне судження». Зв'язок суспільної думки з нормами. Функції регулювання і соціального контролю. Багатосуб'єктивність суспільної думки. Шлях розвитку суспільної думки. Теорія ідентифікації суспільної думки.

Функції суспільної думки. Критерії і показники соціальної зрілості. Функції суспільної думки: оцінна, орієнтуюча, виховна, регулятивна, соціального контролю, регламентації. Поняття «показник». Суспільна думка в умовах кризи. Соціальна напруженість. Тенденції розвитку суспільної думки. Дослідження суспільної думки в Україні. Референдум. Масові опитування.

План семінарського заняття

1. Суспільна думка та її відмінність від оцінного судження, знання, переконання, настрою.
2. Функції суспільної думки. Критерії і показники соціальної зрілості. Канали вивчення суспільної думки і досвід її вивчення в інших країнах.

Теми рефератів, доповідей, есе і контрольних робіт

1. Суспільна думка як складний духовний елемент. Суспільна думка студентської молоді.
2. Вивчення настрою жителів України в період виборчих кампаній.

Тестові, творчі або практичні завдання

З'ясуйте національну специфіку вивчення суспільної думки в різних країнах світу за наступною схемою:

- тематика, яка виносить на вивчення;
- які соціальні фактори впливають на обрану тематику;
- які чинники дослідження та чому превалюють, а які ні;
- різниця в методології дослідження;
- чим пояснюється різниця у відповідях на однакові запитання дослідження у різних країнах світу.

Література

1. Бекешкіна І.Е. Громадська думка у суспільствах, що трансформуються/ І.Е. Бекешкіна // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2001. № 4. С.218–222.
2. Бекешкіна І.Е. Громадська думка як вимір демократизації суспільства // Україна–2002. Моніторинг соціальних змін. К.: ІС НАНУ, 2002. С.231–244.
3. Головаха Є. Громадська думка, соціологія, влада // Громадська думка: за матеріалами семінару. - К.: Фонд «Демократичні ініціативи», 2004. С. 16–21.
4. Опитування громадської думки. Відп. ред. Паніна Н. В. К., 1995.
5. Підлісний М.М. Молодь як об'єкт соціологічного аналізу: монографія / М.М. Підлісний, В. І. Шубін. Дн-ск : ДДФА, 2011. 270 с.

Тема XXX. СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА

Конкретно-соціологічне дослідження: поняття, етапи, види. Поняття «конкретно-соціологічне дослідження (КСД)». Особливості теоретичного та емпіричного соціологічних досліджень. Відмінність соціологічного дослідження від соціального дослідження. Види конкретно-соціологічного дослідження. Об'єкт суцільного дослідження. Монографічні дослідження. Розвідувальне (або пілотажне, зондажне) дослідження. Аналітичне дослідження. Описове дослідження. Повторне дослідження. Етапи конкретно-соціологічного дослідження: розробка програми і робочого плану, підготовка до збору інформації, збір інформації, обробка інформації, оцінка результатів, реалізація результатів дослідження. Моніторинг громадської думки в Україні.

Програма і робочий план конкретно-соціологічного дослідження. Структура програми конкретно-соціологічного дослідження. Склад програми конкретно-соціологічного дослідження: методологічна та процедурні частини. Проблема і проблемна ситуація. Соціальна проблема. Поняття «об'єкт дослідження» та його ознаки: просторові, часові, галузеві. Предмет соціологічного дослідження: проблема збігання предмета дослідження з його об'єктом. Гіпотеза в соціологічному дослідженні. Логічний аналіз основних понять Логічний аналіз основних понять конкретно-соціологічного дослідження (їх інтерпретація і операціоналізація). Етапи та робочий план конкретно-соціологічного дослідження: підготовчий, організаційно-методичний, обробка отриманої соціологічної інформації, аналітичний. Вибірка та вибіркова сукупність. Стратифіковані вибірки. Кластерний відбір. Метод основного масиву. Метод квотної вибірки. Метод доступної вибірки. Метод «снігового клубка». Помилки при вибірці та їх значення у дослідженні.

Методи збору соціологічної інформації. Соціологічний підхід до документоведенню. Аналіз документів. Форми фіксації інформації: письмові документи, статистичні дані, іконографічна документація, фонетичні документи. Способи класифікації документів. Контент-аналіз. Напрямки використання контент-аналізу: виявлення і характеристика тексту, виявлення причини повідомлення, оцінка ефекту впливу повідомлення. Специфічність вибірки контент-аналізу. Анкетне опитування. Предметний зміст запитання анкети.

Способи розповсюдження анкет опитування. Соціометричний метод й соціометрія (Як.Морено). Рівні інтерперсональних виборів: поведінковий і вербально-прожективний. Процедура соціометричного опитування. Методи обробки даних соціометричного опитування: графічні методи (соціограми), кількісні методи (індекси, статистичний аналіз, факторний аналіз). Метод інтерв'ю та його різновиди: вільне інтерв'ю, глибоке інтерв'ю, фокусоване інтерв'ю, стандартизоване (формалізоване). Фактор часу. Специфіка методу інтерв'ю. Аналітична записка та її структура: вступ, основна частина, заключна частина.

План семінарського заняття

1. Конкретно-соціологічне дослідження та його основні види.
2. Програма і робочий план КСД.
3. Методи збору соціологічної інформації.

Теми рефератів, доповідей і контрольних робіт

1. Програма і робочий план соціологічного дослідження.
2. Роль емпіричних соціологічних досліджень в реформуванні українського суспільства.
3. Етичний кодекс соціолога.

Тестові, творчі або практичні завдання

Складіть програму соціологічного дослідження та аналітичну записку з запропонованої проблеми:

1. Рівень життя студентської молоді.
2. Рівень витрат сучасного українського студента.
3. Необхідний стартовий капітал для української молоді.

Література

1. Паніна Н. Кодекс професійної етики соціолога // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2004 - №3. С. 9-21.
2. Піча В. М., Вовканич С. И., Маковецький В. М. Як підготувати, провести і узагальнити результати соціологічних досліджень? Львів, 1996.
3. Соціологія: підруч. / за ред. д-ра соціологічних наук, проф. Ю.Ф. Пачковського. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 418 с.
4. Якісні дослідження в соціологічних практиках/ За ред Н.Костенко та Л.Скокової. Київ: 2009.

ЗАПИТАННЯ НА ІСПИТ

1. Предмет, структура, функції й метод соціології.
2. Взаємодія соціології з іншими суспільними науками.
3. Значення соціології та її роль в сучасних умовах.
4. Соціологічне дослідження та його види.
5. Програма соціологічного дослідження, її роль та структура.
6. Основні етапи й методи соціологічного дослідження, їх особливості.
7. Засновники соціології.
8. Значення й недоліки марксизму.

9. Основні особливості й напрямки соціологічної думки в Росії.
10. Головні парадигми сучасної соціології, їх специфіка.
11. Психологічні концепції в соціології.
12. Психологічний підхід Л.Ф.Уорда.
13. Погляди Ф.Гідденгса й Ч.Кулі на розвиток суспільства.
14. Витоки німецької соціології.
15. Соціологія Ф.Тьонісса.
16. Формальна соціологія Г.Зіммеля.
17. Методологія соціального пізнання М.Вебера. Теорія «соціальної дії».
18. Політична соціологія М.Вебера.
19. Релігія у соціологічній концепції М.Вебера.
20. Теоретичні і світоглядні основи соціології Е.Дюркгейма.
21. Соціологія Е.Дюркгейма.
22. Ідея соціальної справедливості Е.Дюркгейма.
23. Витоки соціально-політичних вчень в Україні.
24. Основні напрямки та тенденції розвитку соціологічної думки в ХІХ – поч. ХХ ст. в Україні.
25. Соціально-політична думка в Україні у ХХ ст.
26. Суспільство і природа. Поняття суспільства.
27. Соціальний детермінізм і функціоналізм.
28. Індивідуалістичні теорії соціальної взаємодії.
29. Соціальний розвиток та його співвідношення с соціальними змінами.
30. Види та форми соціальних змін.
31. Соціальний прогрес і типологізація суспільств.
32. Політична соціологія і її співвідношення з загальною соціологією.
33. Об'єкт і предмет політичної соціології.
34. Основна проблематика політичної соціології.
35. Право як соціальний інститут.
36. Предмет і структура соціології права.
37. Американська і європейська школи соціології права.
38. Особистість як суб'єкт суспільних відношень. Взаємодія особистості й суспільства.
39. Рольові теорії особистості. Соціальний статус.
40. Формування особистості у процесі соціалізації.
41. Соціальна структура суспільства.
42. Соціальні групи як елемент соціальної структури.
43. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність.
44. Інтегративна роль цінностей, норм.
45. Спільність і відмінність моралі й права.
46. Девіантна поведінка.
47. Етнічні спільноти, їх характеристика.
48. Нація і націоналізм.
49. Соціальні характеристики сучасних національно-етнічних спільнот.
50. Тенденції розвитку соціально-поселенської структури суспільства.
51. Основні елементи і функції міста як соціального організму.
52. Соціально-демократична структура і процеси великого міста.
53. Причини, функції й суб'єкти соціальних конфліктів.

- 54.Динаміка соціальних конфліктів.
- 55.Масові дії. Форми та види протікання соціальних конфліктів в Україні.
- 56.Інституалізація суспільного життя.
- 57.Види і функції соціальних інститутів.
- 58.Сім'я як важливий соціальний інститут.
- 59.Основні риси соціальної організації.
- 60.Бюрократична система та її властивості.
- 61.Марксистське вчення про державу як соціальну організацію.
- 62.Закономірності формування релігії.
- 63.Основні етапи становлення християнської церкви як соціальної організації.
- 64.Конфесіональні відносини в Україні.
- 65.Структура виробничих організацій.
- 66.Форми управлінської діяльності.
- 67.Методи оцінки діяльності керівників. Інноваційний процес.
- 68.Сутність культури суспільства.
- 69.Культура – спосіб функціонування цінностей.
- 70.Україна у європейському та соціокультурному просторі.
- 71.Природа, функції і структура культури.
- 72.Співвідношення соціології культури і соціології науки, освіти і моралі.
- 73.Соціальна культура і її роль у житті та розвитку суспільства.
- 74.Місце й роль системи освіти в житті та розвитку суспільства.
- 75.Основні функції освіти.
- 76.Якісне відношення суспільства в Україні та реформа освіти.
- 77.Соціальна поведінка особистості і фактори її формування.
- 78.Взаємовідношення між суспільством, особистістю та вихованням.
- 79.Проблеми виховання особисті в Україні.
- 80.Теорія соціальної мобільності П.Сорокіна.
- 81.Вчення П.Сорокіна про соціокультурну динаміку.
- 82.Функціонування науки – специфічного соціального явища.
- 83.Процес інституалізації науки.
- 84.Особливості сучасного розвитку науки.
- 85.Економічна соціологія як галузь соціології.
- 86.Економічна сфера та її місце в системі суспільних зв'язків.
- 87.Функції економіки.
- 88.Суспільна думка та її відмінність від оціночного судження, знання, переконання, настрою.
- 89.Функції суспільної думки. Критерії й показники соціальної зрілості.
- 90.Канали вивчення суспільної думки й досвід її вивчення в інших країнах.

Доступ до професійних баз даних, інформаційно-довідкових та пошукових систем

1. «Active Group»: <https://activegroup.com.ua/suprovid-viborchix-kampanij-na-miscevix-viborah/>
2. Liens Socio: <http://www.liens-socio.org>
3. Science Information Gateway (SOCIG): www.sosig.ak.uk
4. Socioland: www.socioland.de
5. SOCIS - центр соціальних та маркетингових досліджень : <http://socis.kiev.ua/>
6. Архів Європейського соціального дослідження: <http://ESS.nsd.uib.no>
7. Бази даних з досліджень молоді: <http://www.ESPAD.org>; <http://www.HBSC.org>
8. Бази даних наукової періодики і книг: www.jstor.org; www.proquestdirect.com; www.ebsco.com
9. ГО «Центр «Соціальний Моніторинг»»: <https://smc.org.ua/pro-kompaniyu/>
10. Довідково-інформаційний портал Sociosite: www.sociosite.net
11. Інститут соціології НАН України: <https://i-soc.com.ua/ua/institute/>
12. Інформаційний і пошуковий портал з соціальних наук Social Science Hub: www.sshub.com
13. Каталог програмного забезпечення і баз даних для соціологів: http://www.stat.washington.edu/raftery/Research/Soc/soc_software.html
14. Київський міжнародний інститут соціології: <https://www.kiis.com.ua/>
15. Міжнародна база даних ЮНЕСКО з соціальних наук (інституції, персоналії) DARE: www.databases.unesco.org/dare/form.shtml
16. Продавці рейтингів. База псевдосоціологів: <https://texty.org.ua/d/socio/>
17. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка: <http://www.uisr.org.ua/>
18. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова: <http://razumkov.org.ua/pro-nas/istoriia-tsentru>
19. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва: <https://dif.org.ua/>
20. Центр соціологічних досліджень імені М. Драгоманова: <http://www.dragomanov.org.ua/>

ЗМІСТ

ВСТУП

ТЕМА I. СОЦІОЛОГІЯ ЯК ОСОБЛИВА СУСПІЛЬНА НАУКА

ТЕМА II. СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ СОЦІОЛОГІЇ

ТЕМА III. ПСИХОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА В СОЦІОЛОГІЇ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТ. ПСИХОЛОГІЗМ ПРОТИ НАТУРАЛІЗМУ

ТЕМА IV. АНТИПОЗИТИВІЗМ В СОЦІОЛОГІЇ І ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОЇ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ

ТЕМА V. ТЕОРІЯ "СОЦІАЛЬНОЇ ДІЇ" М. ВЕБЕРА

ТЕМА VI. СОЦІОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТИВНИЙ АНАЛІЗ "СОЦІАЛЬНИХ ФАКТІВ". Е. ДЮРКГЕЙМ

ТЕМА VII. ІНТЕГРАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ П. СОРОКІНА

ТЕМА VII. ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

ТЕМА IX. СУСПІЛЬСТВО ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА

ТЕМА X. СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ

ТЕМА XI. СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ

ТЕМА XII. СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА

ТЕМА XIII. СОЦІОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА XIV. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

ТЕМА XV. СОЦІАЛЬНІ НОРМИ ЯК РЕГУЛЯТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

ТЕМА XVI. ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

ТЕМА XVII. СОЦІАЛЬНО-ПОСЕЛЕНСЬКА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

ТЕМА XVIII. СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ: ГЕНЕЗИС ТА МЕХАНІЗМ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

ТЕМА XIX. СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ

ТЕМА XX. СОЦІАЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЇ І САМООРГАНІЗАЦІЇ

ТЕМА XXI. ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ РЕЛІГІЇ І ФОРМУВАННЯ ЦЕРКВИ

ТЕМА XXII. СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ

ТЕМА XXIII. КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОГРЕС

ТЕМА XXIV. ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ СОЦІОЛОГІЇ КУЛЬТУРИ

ТЕМА XXV. ОСВІТА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

ТЕМА XXVI. СОЦІОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ

ТЕМА XXVII. НАУКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

ТЕМА XXVIII. ЕКОНОМІКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

ТЕМА XIX. СУСПІЛЬНА ДУМКА ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

ТЕМА XXX. СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА

ЗАПИТАННЯ НА ІСПИТ